

Kitap Eleştirisi

“Azınlıklar, Ötekiler ve Medya” Üzerine

Tezcan Durna

Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi
Gazetecilik Bölümü

Azınlıklar, Ötekiler ve Medya

Der.: Yasemin İnceoğlu ve Savaş Çoban
İstanbul: Ayrıntı Yayınları. 362 sayfa.

“Öteki kimdir?” sorusunun yanıtını vermek kolay değildir. Aslında bu soruya verilebilecek en kestirme ve ham yanıt “hepimiz bir diğerimizin ötekisiyiz” dir. Ancak bu yanıtı ekonomik, siyasal, toplumsal ve psikolojik perspektifle değerlendirdiğimiz anda “öteki”nin siyaseten ne işlev gördüğünü de anlamaya başlarız. Hepimiz bir diğerimizin ötekisiyiz, ancak bir toplumsal birlik, cemaat ya da topluluk söz konusu olduğu zaman, öteki, bir toplumsal bütünlüğün bir diğerini ezmesi ya da tahakküm altına almasına neden olan bir unsur olarak karşımıza çıkar. Öteki her zaman ya azınlık ya güçsüz ya da marjinaldir. Öteki tam da bu nedenlerle “acayip”tir, “tuhaf”tır, “ahlak dışı”dır ve “yadırgatıcı”dır. Öteki, eğer toplumsal alanı bir bahçe olarak düşünürsek, ayıklanması, ıslah edilmesi ya da bunların hiçbiri yapılamıyorsa sökülüp atılması gereken “ayrık otu”dur. Her zaman bahçedeki “işe yarar” sebzeleri boğacağından korkulan yabancı ottur. Aslında bu algının temelinde ekonomik

<http://ilefdergisi.org/2014/1/1/>

kaygılar yatar. Toplumsal alanda üretim aygıtlarını elinde bulunduranlar, diğerlerini öteki olarak tarif ederler. Bu tarif kabul görüp hegemonik hale geldiği anda, üretim aygıtlarına sahip olmayanlar çeşitli kategoriler halinde “ötekiler” olarak ilan edilmeye ve marjinalleştirilmeye başlanır.

Aslında Türkiye özelinde düşündüğümüz zaman “öteki” olarak tarif edilen her kesimin çoğunlukla ekonomik olarak güçsüz olduğunu görürüz. Romanlar, Aleviler, Kürtler, Ermeniler, Rumlar, LGBT bireyler ve ateistler ekonomik olarak güçsüz oldukları için de bir anlamda ötekidirler. Kendilerini nasıl tanımladıkları üzerinden değil, gücünün onları nasıl tanımladığı üzerinden bir kimlik sahibi olurlar. Örneğin bir Alevi “ben böyle inanıyorum” der, buna karşılık egemen, “hayır sen böyle inanamazsın, böyle inanırsan ‘Ali’siz Alevi’sindir”¹ der. Yani öteki kendisini nasıl tarif ederse etsin son noktayı egemen koyar. Bu son noktanın meşrulaştırılması ve hegemonik hale gelmesinde ise yaygın medyanın son derece hayati bir yeri vardır. Çünkü yaygın medya toplumun vasatına hitap eder ve egemenin dilini halkın tüm kesimlerine tercüme eder.

Medyanın ötekilerin egemen tarafından tarif edilmesindeki hayati rolüne dikkat çekmeyi amaçlayan bir derleme geçtiğimiz aylarda Ayrıntı Yayınları’ndan çıktı. Kitabın derleyenleri Yasemin İnceoğlu ve Savaş Çoban önsözde, medyanın egemenlerin ötekilere karşı kullandığı en önemli baskı araçlarından biri olduğuna dikkat çekerek “öteki” konusundaki araştırmanın medya ayağının ne kadar önemli olduğunu vurguluyorlar. Kitabın en dikkate değer iddialarından biri, medyanın “ötekileri” egemenin diliyle tarif etme eğiliminin Cumhuriyetin kuruluşuna kadar götürülebileceği. Zira yazarlar önsözlerinde, Türkiye Cumhuriyeti’nin, kuruluşundan bu yana “Türk-Sünni” çoğunluğun dışındakileri “öteki”leştirdiğini, sistemli ve sürekli bir devlet politikasıyla onları tehdit olarak gördüğünü hatırlatıyorlar (s.9). Bu teamül doğal olarak basın/medyanın da teamülü olarak benimseniyor. Zira basın, başından itibaren devletin/egemenin bir propaganda aracı olarak görülmüş; ister gönüllü isterse de zorunlu olarak resmi ideoloji benimsenmiş; bunun dışındaki bakışlar/duruşlar; baskılar, zulümler ve hatta suikastlar yoluyla bertaraf edilmiştir. Kitapta yer alan yazıların neredeyse tümünü, Türkiye Cumhuriyeti tarihi içindeki ötekilerin bertaraf işlemlerinin tarihi olarak okumak mümkün görünmektedir.

•••••

1 Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Köln’de 2014 Haziran’ındaki Gezi Olayları’nın yıldönümünde polisin tavrını protesto eden Alevileri “Alisiz Aleviler” olarak tanımlamıştı.

Kitap Gündüz Vassaf'ın şiirsel ve fazla gerçekçi önsözünü başlıyor. Vassaf, önsözünde son yıllarda neden öteki ve azınlıklar üzerine bu kadar fazla söz söylendiğine ilişkin kendi yaşamından ve Türkiye tarihinden hazin örneklerle ironik bir yanıt veriyor. Vassaf aslında bu ülkenin her daim ötekilerinin olduğunu, ancak Türkiye tarihinde “benim” diyen herkesin bir şekilde hedef haline geldiğini hatırlatarak şöyle devam ediyor: “Çocukluğumda elinizdeki kitapta değinilen ‘öteki’ sorunları yoktu. Yoktu çünkü bilincimizde ‘onlar’ yoktu. Onlar da korkularından ‘ben varım’ diyemiyordu. Daha geçen gün bile taksidi Ermeniler hakkında atıp tutan şoföre yolcusunun ‘Ben Ermeni’yim’ demesine ‘Estağfurullah’ diye karşılık verildiği bir ülkede yaşıyoruz”(s.14).Vassaf'ın şiirsel bir üslupla yazdığı şu satırlar da “Türk-Sünni” erkeğin kadın konusundaki ikircikli ve hastalıklı tavrını çok iyi ortaya koyuyor. Zira kadınlar tam da ataerkinin ürettiği toplumsal cinsiyet rollerinin ortaya çıkardığı güçsüzleştirici etki nedeniyle Türk toplumunun belki de en büyük nüfuslu ötekisi konumundadır. Akli başında bir erkeğin suratına tokat gibi çarpacak şu kısacık soru cümlesinde şöyle diyor Vassaf: “Takım tutan, maça giden kadını ‘Bizden’ diye sahiplenen erkekler, ‘Bizden olmayan kadınların’ ırzına geçmeyi meşrulaştırıyor mu?”(s.12).

Baskın Oran, ise “Azınlıklar Nasıl Azınlık Oldu?” başlıklı yazısında, kendi uzmanlık alanıyla ilgili ve Osmanlı'dan günümüze azınlıkların tarihsel, sosyolojik ve özellikle de hukuksal konumunu netleştirmeye çalışıyor. Öncelikle azınlık olgusunun dünyada ve Türkiye’de nasıl ortaya çıktığını, hangi anlaşmaların Osmanlı/Türkiye’de hangi azınlığa ne gibi hakları tanıdığını tarihsel arka planıyla açık bir biçimde anlatıyor. Aslında Oran'ın anlattığı bu bilgiler, pek çoğumuzun zihninden resmi tarih anlatılarıyla silinen gerçeklikler. Bu gerçeklerin zihnimize işlenen resmi ideoloji tarafından nasıl üstünün örtüldüğünü, evrensel hukuk çerçevesinden baktığımız zaman bir yere oturduğunu Oran, tafsilatlı yazısında bize gösteriyor. Yazar, Lozan Anlaşması'yla Türkiye'deki azınlıklara verilen hukuksal statülerin bile neredeyse hiçbirine Türkiye Cumhuriyeti'nin uymadığını, bunu da güvenlik kaygıları ve homojen bir ulus devlet olma kaygısıyla meşrulaştırdığını tüm açıklığıyla ortaya koyuyor. Velhasıl, Oran'ın anlatımına göre, hukuksal statüleri uluslararası anlaşmalar tarafından tanımlanmış “azınlık”ların yaşama koşulları, bizzat garantörü olan Türkiye Cumhuriyeti tarafından olanaksız hale getirilmiş. Böyle bir tarihsel ve hukuksal vesikayı okumayan hiç kimse, bu gerçekleri görme şansına sahip değil.

Yasemin İnceoğlu ve Savaş Çoban, “‘Ötekileştirme’ Sürecinde Medyanın Yeri” başlıklı yazılarında, “ötekileştirme” sürecinin temel dinamiğinin ekonomik koşullardan geçtiğinin altını özellikle çizerek, medya ile milliyetçilik, nefret söylemi ve ırkçılık arasındaki yakıcı ilişkilere dikkat çekiyorlar. Yazarlar, özellikle ulus devletle hâkim medya arasındaki yakın ilişkiye dikkat çekerek, çokkültürlü, barışçı ve nefret söylemi içermeyen bir yaygın medyanın tam da bu yakın ilişki nedeniyle imkânsız olduğunu hatırlatıyorlar. Nefret söylemi ile ifade özgürlüğü arasında çok ince bir çizginin olduğunu vurgulamaları ve internet medyası, bloglar ve sosyal medyaya ifade özgürlüğünün genişleyebilmesi açısından atfedilen potansiyelin de bir takım sorunlar taşıdığına dikkat çekmeleri oldukça önemli görünmektedir. Yazarlar, “devletin ideolojik görüşleri değişmedikçe ve barışçı bir yaklaşım devlete hâkim olmadıkça” (s.98) egemen medyanın barışın değil savaşın sesi olmaya devam edeceğine vurgu yaparak ve alternatif medyanın da bu kadar yoğun bir baskının olduğu ortamda uyanışın ve özgürleşmenin mecrası olarak görülemeyeceğini kaydederek yazılarını bitiriyorlar. Yazarların baskıyı ve medyanın işleyişinin sonuçlarını, büyük ölçüde sahiplik yapısına bağlamaları, yaslandıkları “çokkültürcü” yaklaşımları ile çok da örtüşmemektedir. Sahiplik bağlamında ele alınan medyanın üretim ilişkileri ile medyanın çıktılarının değerlendirilme yöntemi arasında ciddi bir eklektizm gözlenmektedir. Yazarlar bir yandan medyanın yapısal sorunlarının daha çok toplumsal ve tarihsel sorunlardan kaynaklandığına işaret ederken, diğer yandan ulus devlet mantığından kaynaklanan “devletin ideolojik görüşleri”nin değişmesi gerektiğinden bahsetmektedirler. Birincisi devletin ideolojik görüşü olur mu? İkincisi eğer olursa bile bu ideolojik görüş nasıl değiştirilir? Bu iki soru hem çelişkili hem de yanıtı tam olarak verilmemiş sorular olarak durmaktadır. Bu gibi çelişkiler nedeniyle, her ne kadar yazarlar nefret söylemi, ırkçılık ve milliyetçilik gibi kavramlarla medya arasındaki rabıtayı kurmaya çalışsalar da bu bağlantı benimsedikleri paradigmanın belirsizliği nedeniyle kimi sorunlar taşımaktadır.

Son cümlesi umut dolu olan kitapta Hasan Cemal’in “Özgürlük ve Duvarlar” başlıklı yazısı da yer alıyor. Kısa bir özeleştiri olarak da okunabilecek yazıda, Cemal, haklar düzleminde tanımlanması gereken ancak hep sorun olarak tarif edilen özellikle “Kürt sorunu” ve “irtica sorunu” gibi konuların, demokrasiye, özgürlüklere ve çoğulculuğa karşı çekilen duvarlar yüzünden bu zamana kadar hak ettiği şekilde ele alınmadığına vurgu yapıyor. Yazar, bir öz eleştiri de yaparak, kafalardaki bu duvarların sadece tepeden devlet tarafından çekilmediğini bireysel olarak gazetecilerin de bunda önemli bir payının olduğunu ifade ediyor. Cemal, mesleğin ilk yıllarında farkında olmadığı

“Kürt sorunu” ile ilgili gerçekleri zaman içerisinde nasıl fark ettiyse herkesin bu gerçeklere vakıf olabileceğine dair bir umut da taşıyor. Bu umudun canlı tutulması gerektiğini şu cümlelerle anlatıyor: “Medyaya özgürlük düzeni eninde sonunda gelecek, gazeteciliği iktidara karşı, gerektiğinde patronlara karşı savunacak *gazeteci milleti* sayesinde gelecek ve yüzü güç odaklarına doğru yapılan *kötü gazetecilik*² bu ülkede de sona erecek” (s.107). Bu son cümle umut dolu olsa da kendi içinde bazı sorunlar ve çelişkiler taşıyor. Birincisi hali hazırdaki üretim ilişkileri içinde gazeteciler kendi içlerinde örgütlenmekten dahi acizken nasıl gazetecilik mesleğini iktidara, gerektiğinde de patronlara karşı savunacak? İkincisi, zaten hakim medya içerisinde yapılan gazetecilik, toplumsal iktidar ilişkilerini yeniden üretmekten başka bir işlev görmezken, “iyi gazetecilik-kötü gazetecilik” gibi kategoriler bu yapı içerisinde anlamsız kategoriler olarak durmaktadır.

Kitabın bir diğer yazısı ise Hüseyin Aykol’un kendi deyimiyle 40 yıllık basın hayatının 23 yılını kapsayan ve yazının başlığına da ilham veren “Özgür Basın Geleneği”nin bir kronolojisi kıvamında. Yazar, Kürt siyasal hareketinin yayın organları olarak da bilinen, “Özgür”le başlayıp her kapanışında başka bir ad alan ve tam da bu nedenle hem Kürt siyasetinin özgürlük mücadelesiyle simgelandiği için hem de özgür sözcüğünden dolayı bir gelenek halini alan mücadele sürecini kendi deneyimleriyle de birleştirerek anlatıyor. Genellikle ömrü çok kısa olan basın organlarının acı serüvenlerinin ve bu basın organlarını ayakta tutmaya çalışan mücadeleci gazetecilerin mesleki ve siyasi mücadelelerinin detaylarıyla ve anekdotlarıyla anlatıldığı yazıyı, Türkiye siyasi tarihinin belki de en acılı ve hazin dönemi olan 90’lı yılların resmi olmayan siyasi bir panoraması olarak da okumak mümkün. Yazıdan Türkiye Cumhuriyeti’nin “Özgür basın geleneği”ne -90’lı yıllar kadar olmasa da- hala pek de tahammülü olmadığını çıkarsamak mümkün.

Cengiz Alğan ise “Medyanın Kürt’le İmtihanı” başlıklı yazısında, Türk medyasının Kürtlerle ilgili algısındaki dışlayıcı tavrı birkaç örnek olayla açığa çıkarmaya çalışıyor. Hem sosyal medyadan hem de yaygın medyadan örneklerle Kürt düşmanlığı ve ırkçı yaklaşımı serimlemeye çalışan yazar, özellikle Van depreminde ortaya çıkan insanlık dışı “tweet”lerden örnekler vererek sözkonusu Kürtler olduğunda insanlığın Türkiye kamuoyu ve basınında nasıl rafa kaldırıldığını ortaya koyuyor. Yazarın Abdullah Öcalan’la ilgili yaygın medyada çıkan haberlere atılan başlıklardan seçtiği örnekler okuyucuyu acı

•••••

acı “gülümsetiyor”. Bu tür örnekler, yazarın meramını ve Türk basınının hali pürmelâlini anlamamız açısından yeterli olacaktır: “Sünepe Katil” (*Sabah* gazetesi), “Apo’yu Günde 3 öğün asacağız (*Akşam* gazetesi), “Bir insan ancak bu kadar ödlele olabilir” (*Hürriyet* gazetesi), “Apo Hanya’yı Konya’yı Gördü” (Gani Müjde, *Milliyet* gazetesi). Türkiye Cumhuriyeti’nin egemenlerinin dillerine pelesenk olan “vatan bölünmez” sloganının, ülkenin bir etnik kesimi için kahraman diğere etnik kesimi içinse “ödlele”, “hain” vs. olarak görülen bir aktör düzleminde değerelendirildiğinde ne kadar hamaset dolu olduğunu görmemizi sağlayan yazıda, medyanın bu memleketin en önemli müzisyenlerinden birisi olan Ahmet Kaya’nın lincine nasıl yol açtığı da kısaca çözümleniyor.

Esra Arsan’ın, “Savaşı ve Barışı Çerçevelemek: Türk ve Kürt Basınında ‘Öteki Acının’ Tanıklığı” başlıklı yazısının özeti, yazarın Judith Butler’dan yaptığı şu alıntıda gizlidir: “Medya, birbirinden farklı yas pratiklerini çerçeveler ve insanlar da hangi hayatların üzülmeye değere, hangilerinin değmez olduğu konusunda bir fikir edinir.” (s.145). Bu cümlenin yazarın Türk medyasının acıya nasıl tanıklık ettiğine dair gözlemlerini özetlediğı söylenebilir. Yazarın en önemli tespitlerinden biri, gerek Roboski katliamında gerek başka çatışmalarda Türk medyasının Kürt etnisitesine ilişkin genel tavrının dışlayıcı, buyurucu, had bildirici veya değersizleştirici olduğu ve asla uzlaştırıcı olmadığıdır. Arsan’ın özellikle barış süreci ile ilgili Türk ve Kürt medyasının tavrına ilişkin tespitleri ders niteliğinde. Yazar, burada Türk ve Kürt medyasının vurgu farklarına dikkat çekiyor. Buna göre, Türk medyası barış dilini teşvik etmek yerine tarihsel olarak PKK ile Kürt etnik kimliğini birleştirerek bu kimliği düşman kategorisine yerleştirmeye devam ederken, Kürt medyası umuda ve barış sürecinin her şeye rağmen sürdürülmesi gereğine vurgu yapmaktadır.

Hasan Oral ise “Bir İnsan Hakkı İhlali Olarak Asimilasyon ve Laz Halkı” başlıklı yazısında, Türkiye’nin bir başka “gizli” ama “sadık” ötekisi olan Laz halkının tarihsel olarak nasıl asimilasyona tabi tutulduğunu, asimilasyon kavramını hem hukuksal hem de sosyolojik olarak detaylı bir biçimde tanımlayarak anlatıyor. Uluslararası hukuk normlarında azınlık hakları ve azınlık haklarının korunması gibi konuların tarihsel bir bakış açısıyla uzun uzun açımlandığı yazıda, Lazlar’ın kimliği, dili ve tarihi ile ilgili aslında çoğumuzun pek de bilmediğı, resmi tarihin dışında bilgiler veriliyor. Türkiye’nin modernleşmesinin, eğitim politikalarının, tek dilli politikaların ve “Laz fıkraları”nın Lazların gönüllü asimilasyon sürecine nasıl hizmet ettiğine dik-

kat çeken yazar, Lazlara dönük bir eleştiri de yapıyor. Yazı, azınlık haklarına ilişkin hem hukuk hem de sosyoloji alanıyla ilgili Laz etnik kimliği örneğinde önemli bir ders materyali olarak dahi görülebilir.

Yetvart Danzikyan, “Değişmeyen Öteki Ermeniler” başlıklı yazısında Türkiye’nin öteden beri var olan resmi ideolojisini ancak medya sayesinde yürütülebileceğine ilişkin temel bir tespitte bulunuyor. Bu yürütme süreci ise, yazara göre, ağırlıklı olarak medyanın iktidar ilişkilerini hissederek, koklayarak ve bu ilişkiler bağlamında belli bir alışkanlık kazanmasıyla işlemektedir. Yazarın deyimine göre “merkez medya”nın alışkanlık kazanmış her bir üyesi belirli bir vaka önüne geldiğinde ne yapacağını, nasıl davranacağını iyi bilir (s.221). Yazarın bahsettiği bu “bilme” eylemine aslında Türk gazetecilik geleneğinde “haber kokusu almak” adı da verilir. Bu haber kokusu almak deyimi, iyi bir gazeteci olmanın en temel kriteri olarak tarif edilir. Ancak bu aynı zamanda, iktidar ilişkilerini iyi takip etmeyi, kimin güçlü kimin güçsüz olduğunu sezmeyi ve buna göre manevra yapmayı da içerir. Yazar tarihsel acılardan dolayı Türkiye’nin en kırılğan ötekileri olan Ermenilerin medya tarafından nasıl değişmeyen öteki olarak bırakıldığını bu ilişkileri sistematik olarak tanımlayarak açıklamaktadır. Medyanın Ermenilerle ilgili yaptığı haberlerden yazarın çıkardığı kategoriler, her koşulda Ermenilerin nasıl ebedi ötekiler olarak tarif edildiğini çok iyi göstermektedir. Bu kategoriler ise şöyle sıralanabilir: “İyi Ermeni”, “Kötü Ermeni”, “Örnek Ermeni” ve “Türk kılığına girmiş gizli Ermeni”.

Karin Karakaşlı’nın, “Gül Olmayı Beceremeyen Medya ve Siyaset Diline Dikenleri” başlıklı yazısı, bir açıdan bakıldığında “söz” yüzünden ölenlerin hikâyesidir. Yazar, Türk medyasındaki “tetikçi gazetecilik” geleneğinin dikenli sözlerinin ne hayatları yaşanmaz hale getirdiğini ve ne hayatları söndürdüğünü, Pınar Selek vakasından Hasan Cemal olayına kadar çeşitli vakalara dayanarak içli ve duygu dolu cümlelerle anlatıyor. Tetikçi gazeteciliğin nelere kadir olduğunu ise Pınar Selek’in şu cümleleri çok iyi ifade ediyor: “Oyunun kuralıymış, öğrendim. Eğer şifreyi yüksek sesle söylemeye çalışırsan, suçlu ilan edilirsin. Üstelik suçun şifreyi yüksek sesle söylemeye çalışmak olmaz. Tam da senin karşı durduğun, mücadele ettiğin bir tutum sana mal edilir. Örneğin bir rahibeyse, fahişelik yapmakla suçlanırsın. Hayatını İslami değerlerin canlı tutulmasına adanmış bir insansan, boynuna içki ya da uyuşturucu tüccarı yaftası asılır. Ya da bir antimilitarist olarak bombacılıkla suçlanırsın” (s.242). Pınar Selek’in hayatını zindana çeviren bu ironi çok acı bir biçimde Hrant Dink’in yaşamına da mal oldu. İşte Karin Karakaşlı, “Siyas-

set dilinin dikenleri”nden bu hazin hikâyeleri kastediyor ve anlattığı farklı ülkelerden hüznü örnekler bu “dikenlerin” marifetleriyle dolu. Karakaşlı’nın verdiği örnekler Yunus Emre’nin şu dizelerinde de yıllar önce can bulmuştu: “Söz ola kese savaşı, söz ola kestire başı, söz ola ağulu aşı, yağ ile bal ede bir söz”. Karakaşlı’nın söze dair umudu gene de bitmiş değil. Yazısının sonunda yüzyıllar önce gene Yunus’un “Kişi bile söz demini, demeye sözün kemini, bu cihan cehennemini, sekiz cennet ede bir söz” demesi gibi, “Çoğaltan sözü mümkün kılan hayatta ve edebiyatta ise gonca bir gül var” (s.274) demektedir. Yazara göre, medya ve siyasetin dili dikenlerle dolu olduğundan ancak bu dikenler ayıklandığı zaman öldürmeyen, yaşatan, barışı ve huzuru mümkün kılan bir dünya mümkün olabilir.

Nilgün Tural, “Televizyon: Patalojik ve Sağaltıcı Kamusal Alan ve Ötekinin Acısı ve Yasının İmkânsız Kılınması” başlıklı yazısında televizyon anlatısının, ölüm, trajedi ve felaket gibi olayların acısının deneyimlenmesi konusunda patolojik bir algı yarattığına dikkat çekmektedir. Yazarın yaptığı, “medya geçici olanda çözünür gider. Hafızası yoktur, hatta bir karşı-hafızadır” tanımlaması, medyanın acıları aktarmak ve bu acılardan mütevellit bir hafıza yaratmak yerine, medyatik bir gündem yaratarak zamanı doldurduğu ve tükettiği hatta satın aldığı gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Yazarın yaptığı “patalojik ve sağaltıcı kamusal alan ayrımında”, televizyona düşen rol “patalojik kamusal alanı” yaratmaya hizmet edecek içerik üretmektir. Yazar Hrant Dink’in o bildik ölüm anı fotoğrafının televizyon tarafından uzun uzun gösterilmesinin ve simgeleştirilmesinin asla bir empatiye yol açmadığını aksine ah-laksız bir biçimde medyatikleştirmeye yaradığına dikkat çekmektedir. Yazara göre bu ahlaki olmayan medyatikleştirme sürecinde televizyon, yazılı basından farklı olarak “travma anının otomatik zamanının ardından, kurbanla ya da kurbanlarla, faciaya ya da şiddete maruz kalanlarla özdeşleşmenin ve onlarla duygudaşlık kurmanın zamanını ekrandan serimler” (s.280-281). Yazara göre televizyon; ölüm, şehitler ve kanlı olaylar gibi travmatik temsillerle izleyicide geçici bir duygusallık yaratır ve bunları çok sık tekrar ettiği takdirde de izleyende bu tür travmatik olaylara karşı bir mesafe oluşturur. Bu mesafe bir anlamda temsil edilen imgelerin korkunçluğuna tahammülü mümkün kılar. Bu açıdan, televizyon anlatısının her türlü olayı sıradanlaştırma potansiyeli hem milliyetçi hamasetlerin yayılmasında hem de “Soma” gibi “aşırı gerçek” bir travmanın sıradanlaştırılmasında çok hayati önemdedir. Bu potansiyelin farkında olan bir egemenin bundan faydalanmaması mümkün müdür?

Mihail Vasiliadis ve Savaş Çoban'ın yazar olarak görüldüğü, "Miha-il Vasiliadis'le 'Apoyevmatini' Üzerine" başlıklı yazıda aslen Vasiliadis, "İstanbul Rumlarının Cumhuriyetle yaşıt Rumca gazetesi"nin hazin hikâyesini anlatıyor. Aslında hazin olan gazetenin hikâyesi değil, Türkiye'nin önce mübadeleyle, sonra varlık vergisiyle ve daha sonra da 6-7 Eylül Olayları'yla neredeyse yok olma noktasına gelen Rum nüfusunun hikâyesi. Aynı zamanda da Türkiye'nin hikâyesi Vasiliadis'in deyimiyile. Gazetenin hikâyesinin hüznü ise, Rumların tükenmesinden kaynaklanan artık okuyacak kişinin kalmamasından dolayı. Vasiliadis, son bir hamleyle gazetenin Rumca dahi bilmeyen duyarlı insanlarca abone olunarak kurtarılmaya çalışıldığına dikkat çekiyor; ancak taşıma suyuyla değirmen dönmeyeceğinin de gayet farkında. Gazete, siyaset yapmadığı ve resmi ideolojinin aksine bir şey yazmadığı için neredeyse hiç kapanmamış ama yıllar içinde Rum nüfusu o kadar azalmış ki kalanların tümü dahi gazeteden satın alsa bir gazeteyi çevirecek sayıya ulaşmak mümkün olmuyor. Ortaya çıkan bu durum, aslında Türkiye'nin kendi dallarını kesmesinin en hazin sonucu olarak görülmelidir.

Tanıl Bora ise "Ecyad Kalesi'nden Arap Baharı'na Türkiye'de Medyada Arap 'Fikri' Üzerine Gözlemler" başlıklı yazısında, "Arap" klişesinin medyada ve Türk toplumunda neyi temsil ettiğine dair gözlemler sunmaktadır. Yazar, yazısının bir bölümünü 2002 yılındaki Ecyad Kalesi olayı üzerine yaptığı gözlemleri geliştirerek oluşturmuştur. Yazarın günümüzle yaptığı karşılaştırmalardan, 2002 yılındaki Arap fikriyle günümüzdeki Arap fikri arasında çok da büyük bir farkın olmadığı anlaşılmaktadır. "Arap" büyük ölçüde Türk medyasının algısında, Edward Said'in "Oryantalizm" adlı eserinde yaptığı tespitlere çok benzer özellikler göstermektedir. "Arap", Batılılaşma-medeneleşme yolunda engel teşkil eden bütün gerilik unsurlarının simgesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda "Arap" Türk medyasının, dolayısıyla Türk kamuoyunun nazarında tembelliği, ataleti, miskinliği ve teslimiyetçiliği simgelemektedir. Siyasi ya da çekişmeli bir olay söz konusu olursa eski defterler açılır; zamanında Arapların "Osmanlı'yı nasıl sırtından vurduğu"ndan dem vurulur ve o saat Arap fikri hainlikle mündemîç olarak düşünülür. Yazar yazısının sonunda, önyargıları en fazla besleyen bilgisizlik olduğuna dikkat çekerek, Türk medyasının mutad ötekilerinden birisi olan "Arap fikri"nin de bu bilgisizlikten beslendiğinin altını çiziyor. Her türlü "öteki" öncelikle söylemde yekpare olarak kurulur; hâlbuki hiçbir insan birbirine benzemediği için bir topluluğun tüm üyeleri de birbirinin aynısı değildir. Öteki kurulurken, yazarın "Arap fikri"nin nasıl üretildiğine dair verdiği örneklerde gösterdiği gibi, öncelikle o gruba ait bir üyeye olumsuz bir nitelik yapıştırılır ve sonra o olumsuz nitelik grubun tüm üyelerine teşmil edilir.

Kitabın son yazısı Yeldar Barış Kalkan'a ait olan "Anadolu'daki Çerkes Etno-Kültürel Varlığı Üzerine Düşünceler" başlıklı yazıdır. Yazar, Çerkes Ethem'den de kaynaklanan, Çerkeslerin Türk siyasi tarihindeki önemli ve aynı zamanda kırılğan rolünden dolayı bu grubun her an ötekileştirilmeye müsait unsurlar olduğuna dikkat çekmektedir. Bu ötekileştirilmeye, Çerkeslerin yüzyıllar önce Müslümanlaşmış olmaları ve bu dine mensup olarak Anadolu'ya göç etmiş olmalarından dolayı asimilasyona açık olmaları eşlik etmektedir. Hem öteki olmak hem de dindaş olmak, Çerkeslerin kimliğinde tuhaf bir çifte duygu yaratmaktadır, yazara göre. Bu çifte duygulu hal, Çerkeslerin Türkiye'nin Pantürkist emelleri uğruna savaştırılmasında yıllarca kullanılmıştır. Kalkan'ın Çerkeslere getirdiği öneri, etnik bilince ulaşmak ve fundamentalist İslami bir bakış yerine Müslümanlık öncesinde benimsenmiş olan ve Çerkeslere asıl kimliğini veren hümanist bir yaşama biçiminin tercih edilmesidir. Yazarın Çerkeslerin deneyimi üzerinden yaptığı çözümlemeler, ötekileştirme ile asimilasyonun Janus'un iki yüzü gibi olduğunu çok net bir biçimde anlatmaktadır.

"Azınlıklar, Ötekiler ve Medya" başlıklı derleme çalışması, mümkün olduğu kadar Türkiye'deki farklı öteki kategorilerinin deneyimlerini ve bu deneyimlerin medyada temsil biçimlerini hem bilimsel hem de edebi olarak ele alan farklı yazılardan oluşmuştur. Kuşkusuz Türkiye'de daha pek çok öteki var. Kitabın önsözünde derleyenlerin de bahsettiği gibi, bunlar Romanlar, Aleviler, LGBT bireyler, kadınlar, Süryaniler, sokak çocukları, Gürcüler ve Yahudiler gibi grupları içeriyor. Tabi ki Türkiye gibi hem ataerkil ilişki örüntüleri güçlü hem de ulus devletleşme sürecini geç tamamladığı için ulus kimliğine çok sıkı sarılmış ve tabi ki topluluk çimentosunun temel unsurları "Türk" ve "Müslüman" olmak olan bir toplumda/devlette, ötekiler saymakla bitmez. Kitapta deneyimleri en travmatik ve hüzünlü olan unsurlardan yola çıkılarak bir çerçeve kurulmuş ve bu çerçeve doğrultusunda kaleme alınan yazılardan resmi tarih ve ideoloji gözlüğüyle hayata bakanların hiç kuşkusuz öğreneceği çok şey var.